

Charter tussen de Vlaamse Regering en ‘de Verenigde Verenigingen’

Terugblik op 2009 – 2014

‘de Verenigde Verenigingen’, maart 2014

Opzet en uitgangspunten

Centraal stonden wederzijds respect, interactie en samenwerking, participatie en betrokkenheid, efficiënte en kwaliteitsvolle beleidskeuzes, hoofdrol voor verenigingsleven bij realisatie van maatschappelijke, sociale, transitieprocessen.

Er werd **gemikt op** een veerkrachtig en gezond verenigingsleven en moderne en alerte overheden.

Andere uitgangspunten waren het **engagement** om samen, in overleg en d.m.v. constructieve samenwerking werk te maken van maatschappelijke uitdagingen. Ook was er het besef bij de Vlaamse Regering van de **grote maatschappelijke rol**, inbreng en mogelijkheden van een middenveld dat gecoördineerd samenwerkt. Er werd uitgegaan van wederzijdse engagementen, geconcretiseerd in actieplannen en opgevolgd via een structureel overleg. Cruciaal was de verankering in het Vlaams Regeerakkoord (“*Voor de Vlaamse regering vormen het verenigingsleven en het vrijwilligerswerk, ongeacht de sector waarin het zich ontwikkelt, een belangrijk aandachtspunt. Deze aandacht zal op Vlaams niveau worden verankerd in een geactualiseerd charter met ‘de Verenigde Verenigingen’*”). Tot slot was ook de deelname van het verenigingsleven aan de concretisering en de uitvoering van de ambities in het Pact 2020 een belangrijk uitgangspunt.

Impact van het charter

1. In globo

Dankzij het charter had deze Vlaamse Regering een direct **aanspreekpunt** en **klankbord** voor beleidsthema’s en discussies met impact op het verenigingsleven. Het charter installeerde tevens een **gestructureerd overlegplatform** waarvan vooral ‘de Verenigde Verenigingen’ de agenda kon bepalen. Het gaf het verenigingsleven de kans om cruciale dossiers rechtstreeks met het hoogste regeringsniveau te bespreken. Dit zorgde vaak voor een ad hoc onderhandelingskader over verschillende thema’s.

Sinds 2008 was ‘de Verenigde Verenigingen’ sterk betrokken bij de onderhandelingen en opmaak van het Toekomstpact voor Vlaanderen, **Pact 2020**. De verdere betrokkenheid als drager van het verdere proces was een integraal onderdeel van het charter. Zodoende kon ze ook blijven hameren op voldoende aandacht voor de sociale aspecten in het Pact en de politieke vertaling ervan in Vlaanderen in Actie en het Vlaams Regeerakkoord.

Het charter zorgde bij de partners ook voor de **nodige aandacht voor transversaal werken**. Zo werd Vlaanderen in Actie, onder meer op aangeven van het verenigingsleven, naderhand uitgevoerd door middel van transitiethema’s waarbij bewust verschillende politiek verantwoordelijken en administraties verantwoordelijk waren voor het welslagen ervan. De oriëntatie van ‘de Verenigde Verenigingen’ daarop, verhoogde nog de transversale werking en aanpak, die het samenwerkingsverband eigen is.

Tot slot zorgde het charter voor een **formele erkenning van het belang van verenigingen** en vrijwilligerswerk in het algemeen, maar ook voor een erkenning van ‘de Verenigde Verenigingen’ en de meerwaarde van dit samenwerkingsverband in het bijzonder. Mede dankzij weloverwogen en goed besteedde projectmiddelen, kon ‘de Verenigde Verenigingen’ doorheen de jaren de nodige politieke slagkracht uitbouwen, interne netwerken verstevigen en haar voelsprietten naar belendende maatschappelijke sectoren maximaal ontwikkelen.

2. Concrete output

Het charter zorgde ervoor dat het verenigingsleven, via en/of geruggesteund door 'de Verenigde Verenigingen', kon **meepraten over belangrijke dossiers** als de Interne Staatshervorming; diverse VIA-transitiethema's; Innovatiecentrum Vlaanderen en de invulling van een nieuw innovatieknooppunt inzake sociale innovatie; Versnelling van grote maatschappelijke projecten; eerste evaluatie en verbeteringsuggesties voor Strategische adviesraden; de hervorming van de Integratiesector; administratieve vereenvoudiging voor het verenigingsleven; stroomlijning van inspraak van het middenveld in het Europese besluitvormingsproces; besparingsrondes in 2010 en 2011; het groenboek zesde staatshervorming en de impact van de regelgeving Overheidsopdrachten op het verenigingsleven.

Dankzij de concrete jaarlijkse of tweejaarlijkse actieplannen kwam er een **gedeeld afsprakenkader tussen de Vlaamse Regering en 'de Verenigde Verenigingen'** over het Pact 2020 en Vlaanderen in Actie; inspraak en participatie (Vlaams, lokaal en Europees); Sociale innovatie; Sociale cohesie; de Prijs voor het Vrijwilligerswerk; armoede en diversiteit en de randvoorwaarden voor een gezond verenigingsleven (inclusief budgettair kader).

Het charter en de actieplannen maakten mogelijk dat 'de Verenigde Verenigingen' over al deze dossiers het verenigingsleven sensibiliseerde, inspireerde en/of een extra klankbord gaf richting beleid. In grote lijnen werkte 'de Verenigde Verenigingen' in het kader van het charter op 3 sporen: (1) **netwerking** en uitwisseling, (2) **capaciteitsopbouw** via samenwerking en (3) **visievorming** en beleidsgericht werken.

Hierbij geven we graag een paar voorbeelden van de **impact op het terrein van het bovenstaande**.

*De afspraken rond sociale innovatie resulteerden middels besprekingen met de Vlaamse Regering begin 2013 o.a. in de oprichting van de **Sociale Innovatiefabriek**. Deze nieuwe netwerkorganisatie helpt bedrijven en verenigingen bij het verrijken, opstellen en mogelijk marktgericht uitwerken van innovaties met een maatschappelijke en/of economische meerwaarde. Na een half jaar bleek de relevantie van de Sociale Innovatiefabriek al heel groot. Er werden al 78 concepten begeleid (waarvan 45 uit het middenveld); 70 intakegesprekken gevoerd; 15 versterkingssessies georganiseerd. 7 innovatieprojecten werden al ingediend bij het IWT, hetzij als haalbaarheidsstudie, hetzij als innovatieproject. Intussen blijven die aantallen exponentieel groeien.

*Afspraken over meer inspraak van het middenveld bij het Europese besluitvormingsproces zorgde voor sensibilisering bij het verenigingsleven over o.a. het belang van de **Europese structuurfondsen** en meer betrokkenheid van het brede verenigingsleven bij de totstandkoming van de nieuwe programmatieperiode vanaf 2014.

*Het opnemen in het charter van stevige beleidsparticipatie door het middenveld en de nodige politieke randvoorwaarden daarvoor, resulteerde in meerdere events of producten, zoals bijvoorbeeld het boek 'It's the culture, stupid. Sporen naar een andere beleidscultuur', gebundelde interviews met autoriteiten van verschillende actoren in de samenleving over '**beleidscultuur**' in Vlaanderen. Dankzij overleg over het Witboek interne staatshervorming en de uitrol ervan, bleef ook het belang van lokale participatie overeind bij deze hervorming. Met de **Adviesversterker** versterkt 'de Verenigde Verenigingen' in 2014 lokale adviesraden en ondersteunt daarmee ook lokale besturen in hun poging om goede lokale participatie te organiseren.

*Over **besparingen** op verenigingssubsidies werden tussen 2010 en 2012 afspraken gemaakt. In 2012 werden in overleg geen extra besparingen toegepast op subsidies voor verenigingen.

*De **Prijs voor het Vrijwilligerswerk** werd in de periode van dit charter een vaste waarde voor verenigingen en vrijwilligersprojecten. Elk jaar kandideerden tussen de 150 en 230 organisaties voor de Prijs en was de prijsuitreiking een gebeuren waar regionale én nationale pers op af kwam. Het geheel werd verbreed via gebundelde gesprekken met vrijwilligersinitiatieven ('straffe koffie', 2011), via reportages in 'Iedereen Beroemd' (2013) en reizende fototentoonstellingen (2013 en 2014).

*Over de gevolgen van **overheidsopdrachtenwetgeving** op het verenigingsleven was er overleg met het kabinet Bourgeois en het departement bestuurszaken. Het resultaat was een **leidraad** met richtlijnen voor de hele Vlaamse overheid en meer duidelijkheid (oa door een training for trainers) voor verenigingen.

Gemiste kansen m.b.t. het charter

1. In globo

Niettemin een overwegend positieve evaluatie van de opportuniteiten die het charter de Vlaamse Regering en 'de Verenigde Verenigingen' bood, zien we ook een aantal elementen die onvoldoende uit de verf zijn gekomen.

Het charter voorzag een **expliciete link met het Vlaams Parlement**. Dat zou de opportuniteit krijgen om via het Overlegforum tussen de Vlaamse Regering en 'de Verenigde Verenigingen' op de hoogte te blijven van wat er speelt in het maatschappelijk middenveld. De uitvoering van acties in het kader van het charter zou de Vlaamse parlementsleden ook handvaten geven voor verdere interactie en debat over deze acties of thema's. Dit is de voorbije jaren nauwelijks tot niet gebeurd. Het is een gemiste kans omdat het de interactie tussen Regering, parlement en breed maatschappelijk middenveld over bepaalde thema's had kunnen versterken.

Het Overlegforum als plek voor gestructureerd overleg tussen beide partners in het charter werd door de jaren heen steeds formeler ingevuld. Ook qua agendering was het meestal eenrichtingsverkeer. De thema's waarover concrete opvolgafspraken gemaakt werden d.m.v. gemengde werkgroepen (bv. vrijwilligerswerk; sociale innovatie) of kabinetsafspraken (bv. Overheidsopdrachten; ViA), werden beduidend meer opgevolgd en uitgevoerd dan waar dat niet gebeurde (bv. groenboek zesde staatshervorming). **Een zeker formalisme is belangrijk, maar zou althans gedeeltelijk opgebroken kunnen worden.**

Het charter vertrekt van wederzijdse engagementen. Logischerwijs situeren de engagementen van de Vlaamse Regering zich eerder op het ontwikkelen van een geschikt beleidskader en het voorzien van de nodige stimuli terwijl 'de Verenigde Verenigingen' veelal de actiecomponent voor haar rekening nam. Een concrete actie met een welbepaald doel, doelgroep en locatie is vaak heel zichtbaar en heeft meestal eerder een korte termijneffect terwijl het ontwikkelen van een nieuw of aangepast beleidskader meer tijd vraagt en vaak grotendeels in de coulissen gebeurt. Als het niet of onvoldoende gebeurt, zijn er weinig tot geen hefboomen voor bijsturing. **Een meer billijke opdeling van wederzijdse engagementen zou kunnen een oplossing bieden.**

De actiegerichtheid van 'de Verenigde Verenigingen' had ook veel te maken met de **financiering** van 'de Verenigde Verenigingen'. Deze was **niet rechtstreeks gekoppeld aan het charter** of actieplannen. De financiering verliep de voorbije jaren hoofdzakelijk via jaarlijkse projectfinanciering in het kader van Vlaanderen in Actie. Een meer structurele financiering van een basiswerking die gekoppeld werd aan het charter, had daar mogelijk een verschil kunnen maken. (*cf. bijlage 2*)

Tot slot was de betrokkenheid en het engagement van 'de Verenigde Verenigingen' bij het ontstaan en de uitrol van het **Pact 2020** niet altijd gemakkelijk te scheiden van engagement in het ViA-proces en –bij uitbreiding– steun voor het Vlaams Regeerakkoord. Dit was het geval bij zowel het verenigingsleven als de Vlaamse Regering.

2. Concrete output

Een klein aantal concrete engagementen bleef de voorbije jaren dode letter. De verantwoordelijkheid daarvoor is bij beide partners te zoeken. Zo werd er nauwelijks samengewerkt rond EVC of de Vlaamse kwalificatiestructuur; blijft VLEVA en het Europese beleidsniveau moeilijk te benaderen voor 'de Verenigde Verenigingen' en werden beleidskaders niet zichtbaar aangepast aan 'nieuwe organisatievormen' van cohesie en verenigingen.

Een nieuw charter is nodig

1. In globo

Uit het bovenstaande kan besloten worden dat de impact van het charter (2009-2014) groot was. Uiteraard voor de rechtstreekse partners in het charter, maar ook voor het brede verenigingsleven. Het maakte veel mogelijk en zette heel wat in beweging. Het streefdoel, namelijk een veerkrachtig en gezond verenigingsleven en moderne en alerte overheden, is dankzij de samenwerking alleszins een stap dichterbij gebracht. Dit is op zich al voldoende reden om met een nieuwe Vlaamse Regering vanuit dezelfde uitgangspunten een vernieuwd charter af te sluiten. Maar er is meer. De samenleving staat, zeker ook in Vlaanderen, voor **grote uitdagingen**. Een **bondgenootschap met autonome en kritische middenveldorganisaties is een ideaal recept** voor een overheid om gedragen en op een slimme manier die uitdagingen aan te pakken. Nu lijkt een aantal politiek-economische ontwikkelingen er sinds enige tijd toe te leiden dat het middenveld minder autonoom haar essentiële rollen en functies in de samenleving kan en mag opnemen. In deze context zal een **nieuw charter met een autonoom verenigingsleven een sterk signaal zijn van een nieuwe regering dat ze het verenigingsleven, in al zijn veelzijdigheid en complexiteit, ernstig neemt**. Als venster op de levende maatschappij, maar ook als gesprekspartner én als partner in het maken en concreet vormgeven van het Vlaanderen van de toekomst. Als breed samenwerkingsverband van maatschappelijke sectoren en dynamisch netwerk van verenigingen' bewees 'de Verenigde Verenigingen' de voorbije jaren daartoe de aangewezen partner te zijn.

Bij het tot stand komen van een nieuw charter, is het belangrijk om meteen **ook de minder positieve ervaringen uit het verleden bij te sturen**. Zo kan de link met het Vlaams Parlement explicieter gelegd worden en ook voorwerp zijn van concretisering in (twee)jaarlijkse actieplannen. De invulling van het charter en agendering kan ook meer tweerichtingsverkeer worden. Dat impliceert ook een efficiënte en billijke opdeling van wederzijdse engagementen. Dat kan leiden tot meer effectieve samenwerking tussen beide partners. Daarmee samenhangend, dringt **een meer structurele financiering van een basiswerking van 'de Verenigde Verenigingen', gekoppeld aan het nieuwe charter**, zich op. (cf. bijlage 2)

2. Inhoudelijke clusters

Net zoals de uitgangspunten, kunnen ook de inhoudelijke lijnen van het vorige charter grotendeels behouden blijven. We denken momenteel alvast aan de volgende clusters.

Beleidsdebat en –participatie

Samenwerking en interactie met het verenigingsleven op een efficiënte manier organiseren, draagt ook bij aan de gedeelde ambitie om tot een slagkrachtige overheid te komen. Met daarin zowel aandacht voor de randvoorwaarden, structuren en de cultuur en debat en participatie op verschillende beleidsniveaus. Een specifiek element daarin is het blijven zoeken naar een optimale complementariteit tussen bestaande overleg- en participatiestructuren.

Brede ondersteuningskaders voor verenigingen

Een veerkrachtig verenigingsleven is flexibel en degelijk omkaderd. Dit gaat zowel over de nood aan een vertrouwensband tussen overheid en maatschappelijk middenveld, maar ook over financiële kaders en administratief-juridisch inbedding van het brede verenigingsleven. Ook het realiseren van administratieve vereenvoudiging en andere efficiëntiewinsten is hier op zijn plaats.

Sociale cohesie en vrijwilligerswerk

Deze cluster omvat impulsen voor de uiteenlopende manieren waarop middenveldorganisaties hun sociale en gemeenschapsvormende functies invullen. Er is ook ruimte voor het verdedigen, stimuleren en waarderen van echt vrijwilligerswerk.

Verenigingen en Europa

Alsmaar meer regelgeving heeft zijn wortels op het Europese beleidsniveau. Alsmaar meer uitdagingen dienen op Europese schaal aangepakt te worden. Alsmaar meer verenigingen oriënteren zich ook op Europa, maar de weg is nog lang.

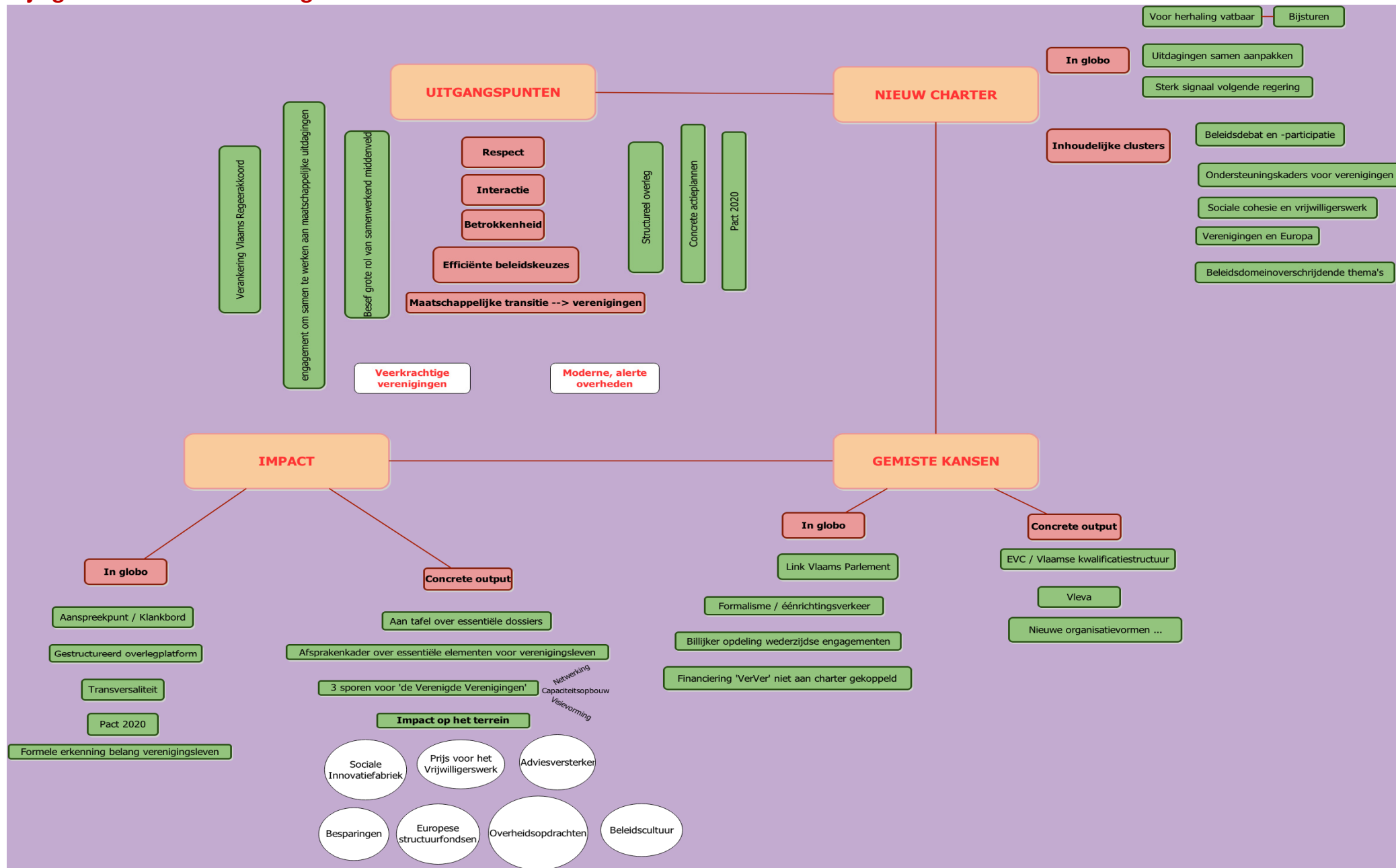
Beleidsdomeinoverschrijdende thema's

Het is een meerwaarde gebleken voor de betrokken partijen in het charter om op een gecoördineerde manier te kunnen overleggen en afstemmen over thema's die beleidsdomeinen overstijgen. Het zorgt onder andere voor capaciteitsopbouw en netwerkversterking. Het is wenselijk op dit elan verder te gaan, met daarbij aandacht voor onder andere (kinder)armoede, diversiteit, het energie- en klimaatvraagstuk, (sociale) innovatie, onderwijs en 'leren' en de specifieke context van een stad.

Deze lijnen dienen uiteraard voldoende breed te zijn om samen (twee)jaarlijks te kunnen inzetten op actuele dossiers en thema's. We denken hier momenteel bijvoorbeeld aan de uitrol van de zesde staatshervorming in het Vlaams beleid en specifiek aan het nieuw sociaal beleid. Maar ook aan de hervorming van het strategisch adviesradenstelsel en het vrijwaren van echt vrijwilligerswerk.

We hopen er dit najaar samen met u te kunnen over van gedachten wisselen.

Bijlage 1: Visuele voorstelling

Bijlage 2: Financiën 'de Verenigde Verenigingen'

Momenteel krijgt 'de Verenigde Verenigingen' jaarlijks €60.000 structurele financiering via het 'Decreet houdende flankerende en stimulerende maatregelen ter bevordering van de participatie in cultuur, jeugdwerk en sport' (participatiedecreet) (2013 t/m 2017). Ook van 2008 t/m 2012 was dat zo.

De voorbije jaren werd dit aangevuld met twee jaarlijkse projecten in het kader van Vlaanderen in Actie. Een breed project en een project specifiek in het kader van de Prijs voor het Vrijwilligerswerk. De totale grootteorde daarvan schommelde tussen de €100.000 en €174.000. (bv. 2013: 129.000euro voor ViA-project + 44.600 voor Prijs Vrijwilligerswerk). Beide projecten hebben een jaarlijkse looptijd, van 1 november tot 31 oktober van het daaropvolgende jaar.

	ViA	ViA-prijs	PD	Totaal		
2009	70000	25000	60000	155.000		
2010	110360	28800	60000	199.160		
2011	109920	40000	60000	209.920		
2012	122240	44600	60000	226.840		
2013	129976	44600	60000	234.576		
2014	129920	44600	60000	234.520		
2015	?	?	60000	60000		

Zoals hierboven gesteld, is 'de Verenigde Verenigingen' dankzij deze financiering kunnen groeien in haar rol. Het opstellen van een strategisch doelstellingenkader in 2013 illustreert de ambitie en de nood aan een blijvend samenwerkingsverband van middenveldorganisaties, met eventueel een veranderende samenstelling, structuur en actiedomeinen, maar **wel met de blijvende missie om een krachtig middenveld te faciliteren, de spreekbuis ervan te vormen en aan de nodige capaciteitsopbouw te doen.**

Voor de betrokken partners in het charter lijkt het een **goede zaak dat er een (structurele) financiering zou komen voor de basiswerking van 'de Verenigde Verenigingen' gelinkt aan het charter.** Dergelijke koppeling is beter voor de transparantie van overheidsbudgetten, is tegelijk effectiever en makkelijker werkbaar. Het biedt bovendien een langetermijnperspectief en meer zekerheid. Het vermijdt daarenboven een al te projectmatige invulling van een werking die intrinsiek een basiswerking is, namelijk het werken aan de uitvoering van de engagementen, aangegaan door het verenigingsleven in het kader van een charter.